

Wyrok z dnia 25 sierpnia 1998 r.

I PKN 268/98

1. Sprzeczne z prawem (art. 56 § 1 KP) jest przywrócenie pracownika do pracy na stanowisko, którego nigdy nie zajmował.

2. W razie uchylecia wyroku do rozpoznania w innym składzie, sędzia biorący udział w wydaniu uchylonego wyroku, nie może uczestniczyć w jakimkolwiek stadium ponownego rozpoznania sprawy, w tym w wydaniu postanowień nie kończących postępowania, które są wyłączone spod kontroli kasacyjnej.

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska, Sędziowie SN: Adam Józefowicz, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 25 sierpnia 1998 r. sprawy z powództwa Stanisławy G. przeciwko Firmie Chemicznej „D.” SA w O. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej z dnia 22 stycznia 1998 r. [...]

1. z m i e n i ł zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.981,11 zł (tysiąc dziewięćset osiemdziesiąt jeden złotych jedenaście groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 26 sierpnia 1995 r., do dnia zapłaty oraz kwotę 375 zł (trzysta siedemdziesiąt pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego,

2. odrzucił kasację w pozostałym zakresie.

U z a s a d n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej, wyrokiem z dnia 22 stycznia 1998 r. zmienił, zaskarżony przez powódkę Stanisławę G., wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Oświęcimiu z dnia 19 lipca 1996 r. w ten sposób, że przywrócił powódkę do pracy na stanowisku określonym w wypowiedze-

niu zmieniającym doręczonym jej w dniu 10 lipca 1995 r. oraz oddalił apelację w pozostałym zakresie.

W sprawie tej ustalono, że powódka, legitymująca się wykształceniem technika-chemika, zatrudniona na stanowisku aparatowego procesów chemicznych, zakwestionowała zasadność dokonanego w dniu 5 lipca 1995 r. wypowiedzenia warunków pracy i płacy, w którym zaproponowano jej pracę sprzątaczką, żądając wykonywania tej pracy, nie wymagającej żadnych kwalifikacji, już w okresie biegnącego wypowiedzenia zmieniającego. Przyczyna wypowiedzenia zmieniającego wynikała z likwidacji Oddziału Styrenu, w którym była zatrudniona powódka. Odmowa świadczenia pracy sprzątaczką, jako nie odpowiadającej posiadanym kwalifikacjom i stanowi zdrowia powódki (zakaz schylania się i dźwigania ciężarów powyżej 5 kg), była następnie powołana jako przyczyna rozwiązania stosunku pracy z powódką w dniu 25 sierpnia 1995 r. w trybie art. 52 § 1 KP.

Sąd pierwszej instancji konsekwentnie oddalał roszczenia powódki o uznanie wypowiedzenia zmieniającego za bezskuteczne oraz o przywrócenie do pracy. Stanowisko takie akceptował Sąd drugiej instancji, uznając że pozwany pracodawca był uprawniony do powierzenia powódce innej pracy niż określona w umowie o pracę, w trybie art. 42 § 4 KP. Zdaniem tego Sądu - odmowa powódki świadczenia zaproponowanej jej niewykwalifikowanej pracy sprzątaczką już od początku okresu biegnącego wypowiedzenia zmieniającego stanowiła ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych, uzasadniające rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z jej winy w trybie art. 52 § 1 KP. Pogląd taki został zdyskwalifikowany w wyroku kasatoryjnym Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 1997 r. (OSNAPiUS 1998 nr 6, poz. 178), w którym wiążąco wskazano (art. 393¹⁷ KPC) na złamanie przez Sądy orzekające w sprawie przepisów art. 52 § 1 i 42 § 4 KP.

W wyniku ponownego rozpoznania sprawy Sąd drugiej instancji przyjął, że apelacja powódki zasługuje na uwzględnienie „co do przywrócenia do pracy na skutek rozwiązania umowy o pracę w trybie dyscyplinarnym, zaś w pozostałym zakresie jest nieuzasadniona”. Równocześnie Sąd ten nie przywrócił powódki do pracy na poprzednich warunkach, oddalając w tym zakresie jej apelację. Natomiast przywrócił powódkę do pracy na stanowisko określone w wypowiedzeniu zmieniającym z dnia 10 lipca 1995 r., tj. na stanowisko sprzątaczką.

W kasacji powódki podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 56 KP i przywrócenie do pracy na inne niż poprzednie stano-

wisko pracy. Skarżący twierdził, że taka treść wyroku stanowi de facto o oddaleniu powództwa kwestionującego zasadność wypowiedzenia zmieniającego z lipca 1995 r., co stanowiło niedopuszczalny nakaz przyjęcia zaproponowanej pracy sprzątaczką i ograniczyło jej prawo do trójinstancyjnego postępowania sądowego. Zaskarżone orzeczenie naruszyło art. 4, 6 i 13 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Obywatela w związku z art. 87 ust. 1 Konstytucji RP. Dlatego powódka podtrzymała żądanie przywrócenia jej do pracy na stanowisko aparatuwej procesów chemicznych, a w przypadku uznania tego za niemożliwe - wniosła o zasądzenie odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami, ewentualnie o orzeczenie kasatoryjne oraz o zasądzenie kosztów postępowania.

W kasacji zaskarżono również postanowienie oddalające wniosek o uzupełnienie wyroku w części dotyczącej kosztów postępowania, w którego wydaniu brała udział sędzia, która była w składzie Sądu drugiej instancji, wydającym wyrok z dnia 21 listopada 1996 r., jaki był następnie uchylony przez Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym. Ta sama okoliczność powodująca nieważność postępowania odnosi się do wydanego postanowienia oddalającego wniosek powódki o wstrzymanie wykonania zaskarżonego wyroku, przymuszającego ją do natychmiastowego podjęcia pracy, nie odpowiadającej posiadanym kwalifikacjom zawodowym. W kasacji zaskarżono także postanowienie oddalające wniosek powódki o ustanowienie adwokata z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wstępnie i dla porządku należało zwrócić uwagę, że zgodnie z treścią art. 392 § 1 KPC - kasacja do Sądu Najwyższego przysługuje stronie od wyroku lub postanowienia, wydanych przez sąd drugiej instancji i kończących postępowanie w sprawie. Z tego powodu Sąd Najwyższy stwierdził brak podstaw prawnych do poddania kontroli kasacyjnej zaskarżonych postanowień, które nie kończyły postępowania w sprawie, gdyż kończącymi postępowanie w sprawie są takie postanowienia, po których wydaniu postępowanie w sprawie już się nie toczy. W konsekwencji, w zakresie zaskarżonych postanowień nie poddających się kontroli kasacyjnej, kasację jako niedopuszczalną należało odrzucić na podstawie art. 393⁸ § 1 KPC.

W takiej sytuacji Sąd Najwyższy jedynie incydentalnie potwierdził trafność poglądów skarżącego, że skład sądu wydającego te postanowienia był sprzeczny z

treścią art. 386 § 5 KPC w związku z art. 393¹⁹ KPC. W razie uchylenia wyroku do ponownego rozpoznania w innym składzie - sędzia, który brał udział w wydaniu uchylonego wyroku nie może brać udziału w jakimkolwiek stadium ponownego rozpoznania sprawy, w tym również w wydaniu postanowień przez sąd drugiej instancji nie kończących postępowania w sprawie, które są wyłączone spod kontroli kasacyjnej. W takiej sytuacji zachodzi sprzeczność składu sądu z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 in principio KPC), która - co do orzeczeń nie kończących postępowania w sprawie - stanowić może podstawę żądania wznowienia postępowania z powodu nieważności, skoro w składzie sądu uczestniczył sędzia nieuprawniony (art. 401 pkt 1 in principio KPC).

Natomiast w sferze dopuszczalnej kasacji od zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji potwierdził się kasacyjny zarzut naruszenia dyspozycji art. 56 KP, które w przypadku uznania naruszenia przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę bez wypowiedzenia dopuszczają wyłącznie wydanie orzeczenia o przywróceniu do pracy na poprzednich warunkach albo o odszkodowaniu. W takim układzie normatywnym przywrócenie powódki do pracy na innych niż poprzednie warunkach pracy, które Sąd drugiej instancji określił w sentencji zaskarżonego wyroku jako przywrócenie do pracy „na stanowisko określone w wypowiedzeniu zmieniającym doręczonym powódce w dniu 10 lipca 1995 r.” stanowiło oczywiste pogwałcenie treści art. 56 KP. Przepis ten nie daje podstaw prawnych do przywrócenia do pracy na inne stanowisko niż poprzednio zajmowane (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 29 lipca 1997 r., I PKN 217/97, OSNAPiUS 1998 nr 11, poz. 324, oraz z dnia 24 października 1997 r., I PKN 326/97, OSNAPiUS 1998 nr 15, poz. 454). Jako oczywiście sprzeczne z dyspozycjami art. 56 KP należało uznać przywrócenie powódki do pracy na stanowisku sprzątaczkii, którego powódka nigdy nie akceptowała i nie zajmowała, kwestionując je już w odwołaniu od wypowiedzenia zmieniającego. Gdyby następnie pozwany pracodawca nie zastosował wobec powódki bezprawnego rozwiązania niezwłocznego umowy o pracę, to doszłoby do rozwiązania stosunku pracy z upływem okresu wypowiedzenia zmieniającego z uwagi na jej jednoznacznie negatywną postawę co do możliwości przyjęcia - po okresie wieloletniego zatrudnienia na stanowisku pracownika średniego personelu technicznego - nie wymagającej żadnych kwalifikacji zawodowych pracy sprzątaczkii. Te spostrzeżenia potwierdzała treść uzasadnienia skargi kasacyjnej, z której wynikało, że powódka w okresie wypowiedzenia zmienia-

jącego od początku odmówiła przyjęcia stanowiska sprzątaczką, uznając że praca ta „uwłacza jej godności i narusza jej dobra osobiste”.

Zasądzając odszkodowanie z art. 56 KP Sąd Najwyższy miał na uwadze dyspozycje art. 393¹⁵ KPC, który w przypadku braku kasacyjnych zarzutów proceduralnych i potwierdzenia się zarzutu naruszenia prawa materialnego dał podstawę do wydania orzeczenia reformatoryjnego, tyle że w oparciu o wiążące ustalenia faktyczne, które stanowiły podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Skoro z dokonanych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, które nie zostały skutecznie zakwestionowane w kasacji, nie zawierającej zarzutów naruszenia wyartykułowanych przepisów prawa procesowego, wynikała niemożliwość przywrócenia powódki do pracy na poprzednich warunkach z powodu likwidacji jednostki zatrudnienia powódki (Oddziału Styrenu) i braku możliwości zapewnienia jej takiej samej pracy na innych oddziałach zatrudnienia pozwanej, to na podstawie art. 56 KP w związku z art. 45 § 2 KP i art. 393¹⁵ KPC należało zasądzić odszkodowanie w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia, z należnymi ustawowymi odsetkami od dnia bezprawnego rozwiązania umowy o pracę.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 KPC w związku z § 15 ust. 4 pkt 1 i § 7 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 1997 r w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz opłat za czynności radców prawnych (Dz. Nr 154, poz. 1013), sygnalizując że we wcześniejszych fazach postępowania powódka bądź nie korzystała z zastępstwa adwokackiego lub nie składała wymaganych wniosków o zwrot kosztów zastępstwa adwokackiego. W szczególności brakowało stosownego wniosku adwokata powódki o zasądzenie kosztów sporządzenia pierwszej kasacji, dlatego Sąd Najwyższy nie orzekał o tych kosztach w wyroku kasacyjnym z dnia 8 maja 1997 r., a w sprawie nie było innych kosztów należnych stronie działającej bez adwokata, o jakich mowa w art. 98 § 2 KPC i o których orzeka się z urzędu na podstawie art. 109 zdanie drugie KPC.

=====